Open baarheid
bescheidingen

TAV DHR
SANDER

handelingen
prof Boch
Boek BR
ECRM
Wet R.O

Afz. PRINSEN ADVOCATEN
'S-GRAVENHAGE
J. FLEUMER

PRETTO
8/12 1903 AJ / Eur hof

net verborgen argument van het begrotingstekort. Ik wrijf de staatssecretaris deze opmerking graag nog eens onder de neus.

Het gaat bij het recht op contra-expertise in kinderbeschermingszaken om het volgende. Je kunt je afvragen of er niet een zekere parallel met het strafrecht bestaat, waarin een staatsorgaan dat bevoegd is tot procesinitiatie, de burger in feite vervolgt en aanklaagt. Ik geef toe dat deze vergelijking mank gaat, maar moet ze geen gevolgen hebben voor de procesrechten waarover de burger dient te beschikken? *Mijn fractie* meent dat deze vraag in deze gevallen bevestigend moet worden beantwoord. *Equality of arms moet ook* hierbij het uitgangspunt zijn, hetgeen een zelfstandig uit te oefenen recht op contra-expertise betekent.

Dan nog een opmerking over de eigen rechtsingang voor minderjarigen. *Wij kennen een informele* rechtsingang bij de omgangsregelingen na scheiding sinds de inwerkingtreding van de desbetreffende wet in 1990. Ik verwijs voor de ervaringen daarmee naar het rapport van het WODC uit 1992. Maar het is de vraag, hoe het staat met de voorlichting over deze regeling. Gebleken is inmiddels dat de beperkte publiciteit debet is geweest aan het beperkte gebruik ervan. In het inmiddels ingediende wetsvoorstel inzake het gezag over en de omgang met minderjarigen is daarnaast de mogelijkheid van de benoeming van een bijzonder curator in immateriële zaken, dus niet-vermogensrechtelijke zaken, voorgesteld. Die beide maatregelen, waarvan de laatste overigens nog lang niet in werking zal treden om de simpele reden dat dit wetsvoorstel in verband met de voorgenomen algehele herziening van het personen- en familierecht nog *wel* even zal blijven liggen, verwezenlijken nog niet de door mijn fractie gewenste formele *eigen rechtsingang* voor minderjarigen in zaken die hen rechtstreeks aangaan. Dat vindt *overigens ook de Nederlandse* vereniging voor rechtspraak betreurenswaardig.

Nu proef ik weliswaar bij de staatssecretaris een zekere bereidheid om aan de hand van opgedane *ervaringen eventuele verdere* stappen op dit gebied te ondernemen, maar gezien de ervaringen met *de bijzondere* curator in immateriële zaken, zal dit allemaal nog wel op zich laten wachten en gebeurt er dus voorlopig niets meer. Dat is jammer. Daarop krijg ik graag een reactie van de staatssecretaris.

Een volgend punt is de openbaarheid van rechtspraak. Er is toegevoegd een nieuw *tweede lid* aan artikel 429k van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, waarin mede naar aanleiding van vragen van de Kamer en van mijn fractie het beginsel van openbaarheid van *rechtspraak ook voor de rekest*procedure is opgenomen. Ik heb daarover toch nog wel wat vragen. *De oude regeling, met als uitgangs*punt de Nederlandse en Europese jurisprudentie, is dat de uitspraak *niet ter zitting* hoeft te worden voorgelezen, dat voldoende is dat een kopie bij de griffie kan worden *verkregen* dan wel ingezien. Wat ik op grond van de memorie van antwoord niet duidelijk begrijp, is of de toevoeging van het tweede lid aan artikel 429k die jurisprudentie nu opzij zet of haar bevestigt. Met andere woorden: strekt artikel 429k, tweede lid, ertoe dat de beschikking wel degelijk ter zitting moet worden voorgelezen, wil aan het beginsel van openbaarheid zijn voldaan, of betekent het dat nog steeds inzage of afgifte van een kopie daarvoor voldoende is? Met name in het laatste geval blijft de vraag bestaan, die al ontstaan was op grond van de Europese en Nederlandse jurisprudentie, aan wie nu precies bij de griffie inzage en afgifte van een beschikking moet worden *verleend*. Wie kunnen er een krijgen? Zijn dat alle belanghebbenden of is dat een ieder, zoals naar mijn gevoelen *uit* het beginsel van openbaarheid van rechtspraak zou voortvloeien? Ik stel die vraag, omdat *ik na langdurige* studie het gevoel heb dat het Pretto-arrest in dat opzicht iets *ruimer is in zijn verplichtingen* tot openbaarmaking dan het daarop geënte arrest van de Hoge Raad.

Dus vraag één: moet er voorgelezen worden? Vraag twee: wie precies kan nu eigenlijk die beschikking bij de griffie inzien of verkrijgen?

Een volgend punt betreft de bevoegde rechter. Pas bij gelegenheid van de herziening van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de integratie van rechtbanken en kantongerechten zal er een verwijzingsregel worden opgenomen op grond waarvan de onbevoegde rechter de zaak kan verwijzen naar de bevoegde rechter. Ik zie nog steeds niet goed in waarom dat niet nu al gebeurd is. Voor dagvaardingszaken bestaat zo'n regel wel. *Ik vraag de staatssecretaris* nogmaals of dat niet beter nu vast kan gebeuren, desnoods bij nota van wijziging.

Wil de staatssecretaris nog eens ingaan op de uitgebreide instructies *die de griffies mijns inziens moeten* krijgen, onder andere gelet op artikel [illegible] tweede lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering? Welke stukken moeten in welke procedures worden overgelegd?

Hoewel het eigenlijk een punt is dat tot het CDA-monopolie behoort, wil ik toch nog even ingaan op de werklast. Het komt mij voor dat op het gebied van de werklast bij de griffie de staatssecretaris in zijn antwoord nogal vaag en optimistisch is.

Ten slotte wil ik nog graag een mugje ziften, al was het maar om te tonen dat ik het gehele wetsvoorstel echt gelezen heb. Mijns inziens staat er nog een foutje in. Dat foutje betreft een omissie in artikel III, onder C. Daar wordt artikel 429d, tweede lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering gewijzigd. Mijns inziens had daar ook lid 4 van artikel 429d, betreffende het verzoek bij bewaring, gewijzigd moeten worden, want daarin komt een verwijzing naar artikel 797a voor. Echter, op grond van artikel I, onder A, van dit wetsvoorstel bestaat artikel 797a niet meer. Dit is *inmiddels opgeschoven en heeft een* ander nummer gekregen, ergens na 850. Als ik het verkeerd zie, hoor ik *graag van de staatssecretaris* waarom. Als ik het juist zie, zal ik er politiek geen halszaak van maken, *maar nodig ik de staatssecretaris* ertoe uit, het nog even bij nota van wijziging recht te zetten.

□

De heer **Leerling** (RPF): Voorzitter! Dit is vermoedelijk de laatste keer en, zo niet, zeker een van de laatste keren dat ik de gelegenheid heb, met staatssecretaris Kosto van gedachten te wisselen over regeringsvoorstellen, want het aantal effectieve vergaderweken van deze Kamer voor de verkiezingen neemt snel af. Hoe het ook zij, in de afgelopen jaren is er vooral in aangelegenheden betreffende de kinderbescherming herhaaldelijk en

gebruiken om uiteindelijk een contra-expertise niet toe te staan? De formulering is op dat punt onduidelijk. *Misschien kan de staatsecretaris* daarover helder zijn. Op welke gevallen duidt hij?

Staatssecretaris **Kosto**: U vindt het elders in de wet ook terug. Het is voor de rechter een vertrouwd begrip. Het moet gaan om de beslissing die van de rechter wordt gevraagd en niet om een uitweiding, een detail, waarmee iemand het niet eens, maar dat irrelevant is voor de uitspraak. De rechter kan daarmee werken en wij mogen – met alle respect – nog wel iets aan de rechter overlaten. Als men vraagt om een contra-expertise, kan hij bepalen of het om een onderdeel gaat dat niet relevant is voor de uitspraak. Hij kan daarvoor dan geen toestemming geven. Dit punt is in de nota van wijziging opgenomen en mevrouw Soutendijk mist dat bij nader inzien in het amendement van mevrouw Van der Burg.

Mevrouw **Van der Burg** (PvdA): Het *gaat dan uitsluitend om* zaken die eigenlijk nauwelijks van invloed zijn op de beslissing, dus om irrelevante zaken?

Staatssecretaris **Kosto**: In de nota van wijziging worden dat element en ook het belang van het kind als redenen genoemd om eventueel niet op een verzoek om een contra-expertise in te gaan. Ik noem *bijvoorbeeld als reden dat het kind* opnieuw bij een onderzoek moet worden betrokken, terwijl de emotionele situatie van het kind dat niet mogelijk maakt, of dat een maatregel dermate dringend nodig is dat het belang van het kind vordert dat deze terstond in werking treedt. Deze restricties zijn in de nota van wijziging terug te vinden.

Mijnheer de voorzitter! De heer Wolffensperger heeft gevraagd naar de openbaarheid van de uitspraak. Ik zeg heel helder en duidelijk dat de uitspraak niet voorgelezen hoeft te worden. De openbaarheid impliceert wel dat een ieder die dat wenst een kopie van de uitspraak kan krijgen. Op de dag van de uitspraak kan een ieder die dat wil op de griffie de uitspraak inzien of daarvan een kopie verkrijgen. Als het ganse Nederlandse volk is aangetreden, zijn de kopieerkosten wellicht een probleem, maar daar gaat het de heer Wolffensperger niet om.

De heer **Wolffensperger** (D66): Voorzitter! Wil de staatssecretaris hetzij nu, hetzij in tweede termijn ingaan op de vraag of artikel 429l van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering wordt aangepast? Daarin staat dat de kopie alleen voor de belanghebbende verkrijgbaar is.

Staatssecretaris **Kosto**: Ik zal daarop in tweede termijn ingaan.

De heer Leerling heeft een vraag gesteld over een met de contra-expertise aanverwante kwestie, namelijk de externe deskundigen. Ik ben met dit probleem onlangs nog in den lande geconfronteerd. De heer Leerling acht een kwaliteitsnormering op dit punt relevant. Voordat regelgeving op dit terrein wordt opgesteld, zou naar zijn mening de Raad voor de kinderbescherming uitsluitend gebruik mogen maken van de diensten van externe deskundigen die bij een beroepsvereniging zijn aangesloten. Op vragen en opmerkingen in dezen is al ingegaan in een brief van 21 december 1993, gericht aan de voorzitter van de bijzondere Commissie voor het jeugdwelzijnsbeleid. In deze brief is kenbaar gemaakt dat in regelgeving gebaseerd op de Wet BIG, aandacht zal worden besteed aan de opleidingseisen van externe deskundigen. Een werkgroep beraadt zich op de vraag of uitsluitend *deskundigen mogen worden* geconsulteerd die bij een beroepsvereniging zijn aangesloten. Deze werkgroep zal spoedig advies uitbrengen. Het is een lastige materie, waar vele kanten aan zitten, maar dat advies zullen wij te zijner tijd krijgen.

De stelling van de heer Leerling was dat de enige vraag die de externe deskundigen te beantwoorden zouden hebben, is of toewijzing van het verzoek meer in het belang van het kind is dan afwijzing van het verzoek. Welke vorm heeft de voorkeur gezien het belang van het kind? Volgens de heer Leerling was dat het enige waar het om gaat. Ik wijs dat af. Aan de rechter en aan de Raad voor de kinderbescherming moet de vrijheid worden gelaten, per concrete zaak te bepalen welke onderzoeksvragen aan externe deskundigen worden voorgelegd. Ik merk wel eens dat dit een probleem is. Ouders spreken mij aan en zeggen: met dit rapport is gemanipuleerd, het is aangepast aan de wensen van de kinderbescherming. Zonder een alomvattend antwoord te willen geven, er is ten minste het begin van een vermoeden dat het vaak gaat om vragen die de Raad voor de kinderbescherming nog heeft ter verduidelijking, die uit die concrete zaak voortvloeien. Je kunt dat niet al te extreem doen. Het is vaak niet een verzoek om een bepaalde opvatting te delen. Iedere *rechtgeaarde onderzoeker* zou zich daar ook tegen verzetten. Het is vaak een nadere vraag over een blinde vlek in de rapportage, waarvoor men een verduidelijking nodig heeft, zonder dat men de kwaliteit van het antwoord ter zake al bestelt.

De heer Wolffensperger heeft ook een mug gezift in eerste termijn. Dat is een zeer verdienstelijke activiteit. Ik wil dat nog even rustig uitzoeken. *Voor de stemmingen zal daarover* een briefje komen, zo nodig met een nota van verbetering. Op zo korte termijn overzien wij dat niet. Het kan best zijn dat het een substantiële mug is, maar die moet dan ook substantieel bejegend worden. Ik vraag daar iets meer tijd voor. Als het nodig is, komt er uiteraard een nota van wijziging.

De heer **Wolffensperger** (D66): Ik overzag het in een minuut.

Staatssecretaris **Kosto**: Ja, maar uw kwaliteit is niet zo algemeen voorhanden dat ik daar ook maar aan zou kunnen tippen.

De heer Leerling vraagt een reactie op het VVNOR-rapport, een bekend thema, waar ik aldoor met respect kennis van heb genomen. Die reactie komt voor 1 april en zo mogelijk tijdens het mondeling overleg over de vernieuwing van de jeugdbescherming dat wij nog met elkaar zullen hebben. Dat overleg was *aanvankelijk voor half februari* gepland, maar dat is uitgesteld. Ik hoop die reactie dan te kunnen geven, maar in ieder geval voor 1 april.

De heer Leerling heeft ook gevraagd naar de financiële ondersteuning van samenwerkende ouderorganisaties. Door de minister van WVC is daarover een toezegging gedaan bij de uitgebreide commissievergadering van 13 december jl. Daar verwijs ik naar.

sto

De heer *Korthals toont zich*
:orgd over de werkdruk voor
ffiers en rechters. Dat is niet ten
rechte, want die werkdruk is over
: algemeen groot. Het voorlig-
nde wetsvoorstel leidt echter niet
meer zaken. Ook wordt de rechter
niet opeens minder lijdelijk dan
placht te zijn. Familieprocesrecht
nu al voor 95% rekestprocedure.
nvormigheid leidt ook tot een
ministratieve stroomlijning, dus er
in zekere zin een reductie van
rkdruk in. Als *wij dat alles bij*
kaar nemen, geloof ik niet dat op
ond van dit wetsvoorstel uitbrei-
ng van personeel nodig zal zijn.
Mevrouw Soutendijk zei heel
ıdrukkelijk in het begin van haar
jdrage dat zij niet helemaal
rertuigd is van de weerlegging van
ın aantal wensen van onder meer
: *Nederlandse vereniging voor*
ichtspraak. Dat kan zijn, maar ik
ken aan dat van *veel van de door*
aar en door de vereniging
esignaleerde punten, zoals de
proeping door de griffie en de
erklastaspecten, pas in de toekomst
an blijken hoe die zullen uitwerken.
laar wij hebben wel bij al deze
unten zo goed mogelijk nagegaan
vat voor problemen die in de
oekomst zouden kunnen opleveren.
ij die exercitie zijn geen onge-
wenste gevolgen naar voren
ekomen.
Het spreekt *voor zichzelf* dat
epaalde wensen moeten worden
fgewogen tegen de wens om tot
en vereenvoudiging en een
niformering van het procesrecht te
omen. Dat wordt algemeen
oegejuicht. Daarom zou ik willen
ragen om de toekomst op dit punt
net enig vertrouwen tegemoet te
reden.
Ik krijg zojuist een antwoord op de
raag van de heer Wolffensperger
ver artikel 429l Wetboek van
urgerlijke *Rechtsvordering. Dit*
rtikel wordt in de bedoelde zin
angepast in het in te dienen
vetsvoorstel tot aanpassing van het
rocesrecht aan de Wet rechterlijke
rganisatie. Het wordt daar een
lgemene bepaling. Artikel 429l staat
ie ruimere praktijk ook niet in de
veg. Het artikel is dus ook nu al
een *hinderpaal. Ik zie dat de heer*
Volffensperger nu naar het wetboek
rijpt. Als hij nu nog *niet tevreden is*,
ou hij zijn opmerkingen kunnen
ormuleren en dan zou in tweede
ermijn een nog scherper antwoord
unnen krijgen.

De *heer* **Wolffensperger** (D66): Voorzitter! Dat is natuurlijk een heel *merkwaardige redenering*. Nu wordt in het wetsvoorstel dat wij vandaag bespreken, *de openbaarheid van de* uitspraak uitdrukkelijk, expressis verbis, in artikel 429k opgenomen. Dan is het toch heel merkwaardig [illegible] de praktische invulling van die [illegible] openbaarheid niet tegelijkertijd in het daaropvolgende artikel haar beslag krijgt? Ik kan mij dat niet voorstellen. Als je met verwijzing naar het Pretto-arrest en de Hoge Raad het onderwerp in deze wet regelt, dan kun je *de praktische invulling* daarvan toch niet achterwege laten?

Staatssecretaris **Kosto**: Ik wilde de heer Wolffensperger een nog veel groter gelijk geven dan hij toch al had, door te verwijzen naar een wetsvoorstel tot aanpassing van het procesrecht aan de Wet rechterlijke organisatie waarin dit een algemene regel zal worden. De heer Wolffensperger *zegt dat er in dezelfde tijd* moet worden gesleuteld aan dit wetsvoorstel, *terwijl mijn medewer*kers zeggen dat het in de praktijk geen probleem oplevert. *Wij* zouden dat kunnen bezien. Hij krijgt eigenlijk een veel massaler gelijk dan hij wilde hebben. Die mug van hem is zo langzamerhand een olifant.

De heer **Wolffensperger** (D66): Dit was overigens de mug niet. Die zat nog weer ergens anders. Dit is een *veel principiëler punt.*

Voorzitter! De staatssecretaris had dan eigenlijk ook die *aanpassing van* artikel 429k, waarin wordt gezegd dat de uitspraak in de rekestperiode openbaar is, naar het andere wetsvoorstel moeten verwijzen. Het is het een of het ander. Of hij regelt nu de openbaarheid van de uitspraak bij *verzoekschriften*, en dan moet hij het goed doen. Of hij regelt dat later *in het door hem aangekondigde* wetsvoorstel. Hij knipt het nu in tweeën. *Dat is toch raar!*

Staatssecretaris **Kosto**: *Voorzitter!* Ik kom in tweede termijn terug op deze strenge woorden. Ik weet niet of ik dan een beter antwoord heb.

De heer Van den Berg heeft een vraag gesteld over de relatie tussen studiefinanciering en het horen van *minderjarigen* van 16 tot 18 jaar. De reden van studiefinanciering in verband met de eigen bijdrage van ouders is niet doorslaggevend. Het antwoord is van een nogal technisch gehalte en het raakt aan andere wetsvoorstellen. Wij willen dat graag nog even systematisch bezien. Daarom verwijs ik voor een *duidelijker* antwoord naar mijn tweede termijn.

~~De **voorzitter**: Ik heb begrepen dat er behoefte is aan een tweede termijn, zeker nu de staatssecretaris~~ dat zo heeft uitgelokt. Er vindt straks nog een stemming plaats. Omdat het begrip "kort" soms ook "lang" kan zijn en omdat men kan discussiëren over de vraag hoe kort "kort" is, lijkt het mij het beste om de vergadering voor de lunchpauze te schorsen.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 12.45 uur tot 13.45 uur geschorst.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over *de wijze van behandeling*. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen *bezwaren zijn* ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Het Presidium heeft *met eenparigheid van stemmen* besloten, te stellen in handen van:

a. de vaste Commissie voor binnenlandse zaken:
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet algemene regels herindeling, de Gemeentewet en de Wet op het basisonderwijs (23602);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (uitkeringspercentage vanaf het derde jaar van de *uitkeringsduur en een procedure* inzake invaliditeit) (23613).

Ik stel voor, toe te voegen aan de agenda van 1 en 3 maart:
- het wetsvoorstel Bepalingen verband houdende met de instelling van het Internationaal Tribunaal voor de vervolging van personen aansprakelijk voor ernstige schendingen van het internationale humanitaire *recht*, begaan op het grondge-

voor

bied
sede

Ik ste
dag 3
verga
- het w
Wet to
van de
in verb
het to
verze
een

Ik st
ager
- het
Wet
wate
- het
Wet
Wet
rege
bod

Ik st
ager
- het
Arch
verb
enig
(228

Ik st
sten
tijde
verg
voor
viss
Groe
erva
vold
D
tot
Han
- de
ding
- de
bel
stru
- de
len
geb
natı
- de
cen
- de
kleig
regi
bou
- di
ont
gro
14)
- d
ext

beschouwen, zeker na aanname van het amendement.

□

De heer **Wolffensperger** (D66): Voorzitter! Ik dank de staatssecretaris voor zijn antwoord.

Mevrouw Van der Burg zei zojuist dat ik nog zou terugkomen op haar amendement. Ik denk niet dat dit uitvoerig hoeft te gebeuren, nu wij nog tot *nader overleg geraken.* Buiten deze microfoon heb ik opgemerkt dat de verwijzing in het derde lid van het amendement naar het eerste lid onjuist is en vervangen moet worden door het woordje "daar".

Ik zal de discussie over de contra-expertise niet overdoen. Alle argumenten zijn gewisseld. Ik zal alleen nog even ingaan op de betaling voor die contra-expertise door diegenen die dat niet kunnen opbrengen, een aspect dat eerder met een veel zwaarder woord is omschreven. *Enerzijds zegt de* staatssecretaris dat in gevallen van kennelijk onvermogen het de rechter uiteraard vrij staat om een tegemoetkoming voor zo'n onderzoek uit 's Rijks kas te doen komen. *Anderzijds* wordt in het amendement gesteld dat wij een eigen-bijdrageregeling moeten opnemen om diegenen die het wel kunnen opbrengen, te laten meebetalen. Het *komt mij voor dat* die twee systemen naar elkaar toe buigen. Het hangt in hoge mate van die eigen-bijdrageregeling af hoe bezwaarlijk een en ander voor de begrotingen van het *ministerie* van Justitie zal zijn.

Ik ben blij met de uitspraak van de staatssecretaris dat de openbaarheid volgens artikel 429k niet hoeft te betekenen *dat de zaak in* het openbaar wordt voorgelezen. Eigenlijk is de tekst van artikel 429k dan niet erg helder. Dan moet je iets duidelijker omschrijven wat je *verstaat onder de woorden "in het* openbaar uitgesproken". Het wekt voor de leek de indruk dat een mijnheer met een bef voorleest wat de rechtbank beschikt heeft.

Als *het een codificatie van* de jurisprudentie tot nu toe is, juich ik het toe dat de staatssecretaris zegt dat een ieder de beschikking over een kopie moet kunnen krijgen dan wel inzage erin moet kunnen krijgen. Dit strookt inderdaad met het Pretto-arrest, waarin is bepaald dat openbaarheid van rechtspraak inhoudt dat "anyone could consult or obtain a copy of it on application to *the court registry*". *Het is dus juist* dat een ieder zo'n afschrift behoort te kunnen krijgen, maar dan stuit ik op de merkwaardige situatie dat artikel 429l, nota bene het hierop *volgende artikel, bepaalt dat je* hiervoor belanghebbende moet zijn. Ik heb best begrip voor de wetstechnische argumenten van de staatssecretaris, maar het is van *tweeën één. Als je in de memorie* van antwoord aankondigt dat je nu recht zult doen aan de openbaarheid van rechtspraak door dit in artikel 429k op te nemen, moet je ook de *inhoud van het volgende artikel* aanpassen. Anders is het een wassen neus. Het komt mij het verstandigste voor dat de staatssecretaris nog even naar artikel 429k kijkt en dit aanpast *aan datgene wat hij nu over de* openbaarheid heeft gezegd. Als hij het op prijs stelt, wil ik wel een amendement maken, maar het lijkt mij veel handiger, het artikel aan te *passen aan de teneur van het* antwoord in de stukken.

De heer Van den Berg, die niet meer aanwezig is en namens wie ik ook spreek, en ik hebben geen *antwoord gekregen op onze vraag* naar de verwijzingsregel, waarbij de onbevoegde rechter kan doorverwijzen naar een bevoegde rechter. Wij beiden hebben gevraagd waarom je *dit niet nu regelt en waarom* het moet wachten tot het wetsvoorstel over de integratie.

Tot slot wacht ik mijn gezifte mug met spanning af.

□

De heer **Lankhorst** (Groen Links): Mijnheer de voorzitter! Ik maak in *tweede termijn slechts* twee korte opmerkingen. De eerste gaat over de contra-expertise, want ik vind dat de staatssecretaris recht op een weerwoord heeft. Ik beoog geen late *bekeerling te maken*, maar ik heb het wel op prijs gesteld dat hij ook in dit debat zijn argumenten gegeven heeft waarvoor hij blijft staan. Het is beter om dat helder te krijgen dan om er tussenin te gaan zitten. Het gevoel van de ouders is genoemd en ik wil daar nog een opmerking aan toevoegen, die voor ons doorslaggevend is voor het feit dat wij de *contra-expertise* zo belangrijk vinden. Die opmerking betreft de verstrekkendheid van de gevolgen van de uitspraak van de kinderrechter. Je hele wereld kan letterlijk instorten als je je kind door een uitspraak van de *kinderrechter kwijt raakt, je het soms* nog wel even mag zien maar soms ook helemaal niet meer. Het gaat om die verstrekkendheid voor ouders die het kind op de wereld hebben gezet, *die het op hun manier liefde* hebben gegeven en die het vervolgens kwijt raken. Je moet dan bijna zeggen dat er geen rechtswaarborgen genoeg kunnen zijn om dat te beoordelen. De verstrekkendheid van die beslissing is voor ons het doorslaggevende argument om, met alle nadelen die ik ook in de contra-expertise zie – over en weer kan het *langer duren en het kan nog erger* worden – er uiteindelijk toch sterk aan te hechten.

De tweede opmerking maak ik ook namens de heer Leerling. De *staatssecretaris heeft gezegd* dat de reactie op het VVNOR-rapport voor 1 april komt. Ik vind dat de staatssecretaris nogal veel tijd voor de deskundigenbureaus neemt. We *praten al vrij lang* over die zaak. Ik wil nu niet afdingen op de datum van 1 april maar ik voeg de staatssecretaris, mede namens de heer Leerling, toe dat wij er wel van *uitgaan* dat er een substantieel antwoord komt, dat er iets gaat veranderen waar we echt iets aan hebben en dat de zaak als het ware wordt opgelost. De staatssecretaris weet immers ook dat als hij tot 1 april wacht, wij nog maar erg weinig tijd hebben om, als wij dat willen, met hem erover van gedachten te kunnen wisselen. Nogmaals, als hij die tijd nodig heeft, hij neme die tijd, maar hij moet wel uitdrukkelijk weten dat wij er dan van uitgaan dat hij de zaak regelt en goed regelt. Na 1 april zijn wij immers nog net niet weg.

□

Mevrouw **Soutendijk-van Appeldoorn** (CDA): Voorzitter! Ook ik dank de staatssecretaris voor zijn antwoorden. Uit die antwoorden blijkt een zeer grote betrokkenheid van de staatssecretaris met het onderwerp van dit debat. Het gaat dan vooral over de contra-expertise.

De conclusie dat de staatssecretaris het amendement geaccepteerd zou hebben, die collega Van der Burg trok, laat ik voor haar eigen rekening. Zo'n goede luisteraar ben ik dus niet, want ik heb de staatssecretaris alleen horen beargumenteren waarom de

PRETTO EN ITALIE 1983 8 DEC SERIE A - 71

staatssecretaris al een paar jaar mee bezig.

Staatssecretaris **Kosto**: Voorzitter! Ik ontken dit geen moment. Alleen heeft de Wet BIG die hier een centrale rol in speelt, nog niet zo lang geleden kracht van wet gekregen. Verder zitten er meer haken en ogen aan.

De heer **Lankhorst** (Groen Links): Precies. Het gaat niet alleen over de Wet BIG. Er zijn nog een aantal andere dingen. Maar het ligt er dus al een hele tijd. U zult wel weer zeggen dat ik streng ben, maar dat ben ik ook.

Staatssecretaris **Kosto**: Ik krijg zelfs de indruk dat u dat graag wilt zijn. Ik doe u wat dit betreft de toezegging die ik al eerder deed. Ik streef er zeer nadrukkelijk naar, deze zaak hier ter discussie te brengen op het moment dat u hier zelf nog als lid van deze Kamer over praten kan. U verdient dit ook. Het komt u toe. Dit is een oprechte wens en wij hebben de zaak niet willen onderschatten.

Mijnheer de voorzitter! De heer Van den Berg heeft in eerste termijn opgemerkt dat 16- en 17-jarigen toch niet gehoord hoeven te worden. Minderjarigen hebben vanaf 16 jaar recht op studiefinanciering. De hoogte van het bedrag van de studiefinanciering wordt onder andere bepaald door de verplichte ouderbijdrage. De 16-jarige heeft om die reden een eigen belang om gehoord te worden over zijn financiële positie en levensbehoeften.

De heer **Korthals** (VVD): U bent verkeerd voorgelicht. Studiefinanciering geldt pas vanaf 18 jaar.

De **voorzitter**: Ik kan dat – om ieder misverstand uit te sluiten – bevestigen.

Staatssecretaris **Kosto**: Dan dient mijn antwoord op dit punt geschrapt te worden. Ik ben verkeerd ingelicht. Ik kan echter op geen beter gedachte gebracht worden dan door de woorden van de voorzitter van deze Kamer!

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter! Betekent dit dat er geen ander argument is?

Staatssecretaris **Kosto**: Inderdaad.

De heer **Van den Berg** (SGP): Waar hebben wij het dan nog over?

Staatssecretaris **Kosto**: De heer Wolffensperger heeft opgemerkt dat de bepaling in artikel III, onderdeel C, moet worden opgenomen in het tweede lid van artikel 429d. Het gaat om een algemene bepaling die ook geldt buiten het familierecht, dus ook voor zaken bedoeld in artikel 429d, vierde lid. Het hoeft dan ook niet te worden herhaald in dat artikel.

De heer **Wolffensperger** (D66): Voorzitter! Ik heb het toch zo nauwkeurig en zorgvuldig geformuleerd! Er stond geen fout in het artikel. Ik twijfel er niet aan dat er alleen maar bijzondere goede dingen in het artikel staan. Echter, in het vierde lid wordt verwezen naar artikel 797a betreffende het verzoekschrift bij bewaring. Krachtens I, onderdeel A, bestaat dat artikel niet meer. Het artikel heeft namelijk een ander nummer gekregen, ergens in de 850. Het is een piepklein detail, maar een wet moet goed worden opgesteld. Het antwoord van de staatssecretaris is volstrekt juist. Die zin moet zeker niet zo maar in het andere artikel worden opgenomen. Ik heb daar echter nimmer voor gepleit.

Staatssecretaris **Kosto**: Ik ben in ieder geval blij dat mijn antwoord uw instemming kreeg. Het probleem dat u aanstipt moeten wij echter in een bredere samenhang bekijken.

De heer Wolffensperger heeft gesproken over de openbaarheid van de beschikking. Die is nu ook voor rekestprocedures in het algemeen geregeld. Ik verwijs naar artikel 429k van het wetsvoorstel. Op basis van jurisprudentie moet dit nu al worden uitgelegd in de zin zoals door de heer Wolffensperger is bedoeld. Dit geldt ook voor dagvaardingsprocedures. Ik verwijs hiervoor naar artikel 838 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, waarin een regeling is opgenomen die ook voor rekestprocedures geldt. Deze regeling is echter niet bijzonder duidelijk. Ik neem aan dat wij elkaar op dat punt kunnen vinden. Artikel 429l is veel ruimer gesteld, namelijk inzage in verzoekschrift en andere processtukken. De uitwerking van het inzagerecht wordt in nieuwe algemene bepalingen neergelegd, die gelden voor het gehele procesrecht. En omdat de praktijk al conform is, is er geen reden die algemene bepaling nu, op het laatste moment van de behandeling, bij nota van wijziging in te voegen. Daarover moet eerst het normale wetgevingspad worden afgewandeld. Dat is een heel plausibel antwoord, denk ik, op dit niet zo wezenlijke punt.

De heer **Wolffensperger** (D66): Ik ben blij dat u erbij zegt "denk ik". Nu breekt mijn klomp. Mij ontgaat werkelijk iedere logica in dit antwoord. Nogmaals, u zou gelijk hebben, als u niet zelf, fanfare trompetterend, in een van de stukken had opgemerkt dat u door een wijziging van artikel 429k nu eindelijk de openbaarheid in rekestzaken in de wet had verankerd. Als u dat niet had gedaan, had u kunnen zeggen dat wij het even uitstellen tot een volgende wet. Maar nu voegt u een lid toe aan 429k: de uitspraak geschiedt in het openbaar. Joechei! In het daaropvolgende lid komt u daarop terug. Dat is er volledig mee in strijd. Daarin staat: alleen belanghebbenden kunnen een afschrift krijgen. En dan zegt u: dat gaan wij later weleens wijzigen. Ik kan de redenering wel volgen, maar dat is toch onlogisch?

Staatssecretaris **Kosto**: Voorzitter! De kwalificatie dat het loftrompetterig is neergeschreven, lijkt mij niet terecht. Laten wij vaststellen dat het geen groot punt is en dat wij elkaar erg ophouden. Er komt een regeling die volledig recht doet aan wat de heer Wolffensperger bedoelt. Ik wijs ook even op wat ons allemaal mag verenigen, namelijk de Grondwet, waarin in artikel 121 staat: "De uitspraak geschiedt in het openbaar". Aan die formulering zijn wij gebonden.

Laten wij nu ophouden elkaar in verwarring te brengen. Laat het dan loftrompetterig zijn. Ik neem de loftrompet terug. Streep dat even weg en laten wij even wachten tot wij dit in alle redelijkheid in een algemene regel kunnen neerleggen. Laten wij hierover ophouden. Het woord "muggeziftig" is vandaag het eerst door de heer Wolffensperger gebruikt, niet in dit verband, dat weet ik wel, maar wij zullen hier straks meer structureel op terugkomen. Dan kan het beter worden behandeld. Laten wij dat nu niet aan het eind van de behandeling van dit wetsvoorstel, waarin het om

er Van der Burg (CDA)

nlijker dingen gaat, met elkaar
eken.

eer **Wolffensperger** (D66):
zitter! Mijn stekels gaan toch
beetje overeind staan, als de
ssecretaris er bij gebrek aan
menten een beroep op doet dat
st zo flauw moet zijn om dit punt
s plenaire behandeling naar
n te brengen. Het gaat mij louter
de logica. Ik heb nog een
nerking en dan zal ik erover
ouden. Ik zal een amendement
en, waarin in artikel 429 de
rden "iedere belanghebbende"
den vervangen door "een ieder".
doe ik recht aan het Pretto-arrest
aan de interpretatie die de
atssecretaris daarvan heeft
even.

atssecretaris **Kosto**: Goed, ik
cht uw actie af. Ik hoop dat u dan
loftrompet uwerzijds weet te
den.
Voorzitter! Ik meen dat ik nu in
lelijkheid en naar vermogen de
mer heb geantwoord.

algemene beraadslaging wordt
sloten.

voorzitter: Ik stel voor, aan-
aande dinsdag te stemmen.

aartoe wordt besloten.

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Invoering van de mogelijkheid van ontbinding van rechtspersonen door de Kamer van Koophandel en Fabrieken, vervanging in een aantal artikelen van Boek 2 Burgerlijk Wetboek van beroep op de Kroon door beroep op het College van Beroep voor het bedrijfsleven, alsmede enige andere wijzigingen van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (22482).

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer **Van der Burg** (CDA): Mijnheer de voorzitter! De leden van de CDA-fractie steunen dit voorstel van wet, dat misbruik van en fraude met rechtspersonen wil bemoeilijken door de ontbinding van lege rechtspersonen mogelijk te maken door een eenvoudige beschikking van de kamer van koophandel. Het effect van de ontbinding is dat de rechtspersoon in staat van vereffening gaat verkeren of bij gebrek aan baten onmiddellijk ophoudt te bestaan. Dit voorstel van wet vormt een nieuwe schakel in de keten van voorstellen van wet van privaatrechtelijke aard in de strijd tegen het misbruik en oneigenlijk gebruik van rechtspersonen.

Met de memorie van toelichting meent de CDA-fractie dat de administratieve ontbinding van rechtspersonen die inactief, leeg en functieloos zijn, gewenst is om het openbaar ministerie en de rechterlijke macht te ontlasten. Voorop staat de ontbinding van rechtspersonen ter zake van voorkoming van misbruik. Het voorstel van wet is een uitwerking van een suggestie, gedaan in het rapport van de interdepartementale stuurgroep misbruik en oneigenlijk gebruik – beter bekend onder de naam ISMO – uit 1986. Ik verwijs naar wetsvoorstel 17050, stuk nr. 36, bladzijde 43. Het heeft echter tot oudjaar 1991 geduurd voordat dit voorstel van wet de Tweede Kamer bereikte. Ik verzucht nogmaals: het wetgevingsproces in Nederland duurt te lang, veel te lang. Wij hopen daar in de volgende periode iets aan te kunnen doen.

Voorzitter! Ten aanzien van stichtingen rijst een specifiek probleem. De CDA-fractie accepteert het argument van het opschonen van de registers, maar zij wijst op het volgende opdat door de betrokken rechtsgenoten met een grote schoonmaak rekening gehouden kan worden. In tientallen jaren eerder verleden testamenten, die uitgingen van het bestaan van een bepaalde stichting met een doelstelling op het terrein van kunst, cultuur en charitas, kan de betrokken stichting, die toen nog in het stichtingenregister ingeschreven was, bevoordeeld zijn. Op het moment van de bevoordeling zal de notaris moeten kunnen nagaan of die betrokken stichting er nog is. Zo niet, dan ontvalt aan de bevoordeling de grondslag.

Hoe stelt de staatssecretaris van Justitie in de praktijk zich het traceren van stichtingen voor, ook als deze ontbonden en vereffend zijn? Op deze retorisch bedoelde vraag geef ik met de volgende zin zelf een antwoord. En zal niet het effect van deze maatregel zijn dat geadviseerd wordt, alleen grote, landelijk werkende stichtingen te bevoordelen? Dit is ten nadele van de stichtingen met een provinciale en lokale actieradius.

De CDA-fractie vraagt de staatssecretaris, op dit punt in contact te treden met de stichting Het Nederlands informatiecentrum voor fondsen te 's-Gravenhage, die

bepaalde in het tweede lid zijn ten aanzien van deze verplichting de bepalingen welke dienaangaande zijn of zullen worden vastgesteld voor de burgerlijke rijksambtenaren, werkzaam bij de ministeries, van overeenkomstige toepassing.

2. Van de in het eerste lid bedoelde verplichting kan ontheffing worden verleend:
a. door de autoriteiten, genoemd in artikel 7b, vierde lid, ten aanzien van hen omtrent wier verzoeken die autoriteiten voor de in dat artikel bedoelde aangelegenheid advies zouden moeten uitbrengen;
b. door Onze Minister van Justitie in andere gevallen.

Verlof voor afwezigheid

Art. 16. De leden van de rechterlijke macht kunnen buiten de tijd der vakanties zich van de plaats van hun vast en voortdurend verblijf niet verwijderen, zonder daartoe verlof te hebben bekomen.

Rechterlijke vakanties

Art. 17. De jaarlijkse vakanties van de Hoge Raad, de hoven en arrondissementsrechtbanken, zullen aanvangen met de eerste juli en eindigen met de laatste augustus ingesloten.

Vakantiekamers

Art. 18. 1. Gedurende de vakanties zal er in de Hoge Raad, gelijk mede in elk hof en in elke rechtbank een kamer zijn, belast met de afdoening der burgerlijke en handelszaken, welke spoed vereisen.

2. Voor de behandeling van strafzaken heeft geen vakantie plaats.

Eedsaflegging enz.

Art. 19. Alles wat de wijze van eedsaflegging, het kostuum der onderscheiden rechterlijke ambtenaren en der advocaten en procureurs, de afwezigheid, de afwisseling, en de orde van de inwendige dienst van de Hoge Raad, gelijk mede van de hoven, rechtbanken en kantongerechten, aangaat, zal bepaald worden bij reglementen van openbaar bestuur.

Terechtzittingen zijn als regel openbaar

Art. 20. 1. In strafzaken zal het rechtsgeding op de terechtzittingen in het openbaar worden gehouden, op straffe van nietigheid, tenzij bij de wet anders mocht zijn bepaald, of, de Hoge Raad, het hof, de rechtbank, of het kantongerecht, om gewichtige, bij het proces-verbaal der zitting te vermelden redenen, mocht bevelen dat het rechtsgeding geheel of gedeeltelijk, met gesloten deuren zal plaatshebben.

2. Dezelfde bepaling is ook toepasselijk op de gedingen in burgerlijke zaken.

Uitspraken zijn steeds openbaar

3. In alle gevallen zullen de vonnissen en arresten, zo in burgerlijke als in strafzaken, in het openbaar worden uitgesproken, en moeten zijn ingericht volgens de voorschriften van artikel 121 der Grondwet, alles op straffe van nietigheid.

Aantal vonnissen/de rechters

Art. 21. De vonnissen en arresten, gewezen met een ander getal rechters dan in deze wet bepaald, zijn nietig.

Advisering aan de regering

Art. 22. De Hoge Raad, hoven en rechtbanken, mitsgaders de ambtenaren van het openbaar ministerie, zijn verplicht, bericht en consideraties te geven, wanneer zulks hun van 's Konings wege zal worden gevraagd.

Te nauwe betrokkenheid bij rechtszaken

Art. 23. Geen lid van de Hoge Raad, of van enig hof of rechtbank, zal tot commissaris of rapporteur mogen worden benoemd in een zaak, in welke een zijner bloed- of aanverwanten tot de derde graad ingesloten, dan wel zijn echtgenoot, als advocaat of procureur werkzaam is, of geweest is.

Geen bijzondere contacten met proces-partijen

Art. 24. De leden van de Hoge Raad, de hoven en de rechtbanken, de kantonrechters en de gerechtsauditeurs mogen zich niet direct of indirect over enige voor hen aanhangige geschillen, of die zij weten of vermoeden dat voor hen aanhangig zullen worden, in enig bijzonder onderhoud of gesprek inlaten met partijen of derzelver advocaten, procureurs of gemachtigden, noch enige bijzondere onderrichting, memorie of schrifturen aannemen.

Verhoren buiten het rechtsgebied

Art. 25. De rechterlijke colleges en ambtenaren zijn onderling verplicht aan letteren requisitoriaal ten dienste der justitie wettig gevolg te geven.

Beraadslaging over uitspraak

Art. 26. 1. De voorzitter van de meervoudige kamer doet in raadkamer hoofdelijk omvraag. De voorzitter maakt zelf als laatste zijn oordeel kenbaar.

2. Ieder lid is verplicht aan de besluitvorming deel te nemen.

3. Een afwezig lid kan zijn oordeel niet door een van de aanwezige leden doen voordragen of het schriftelijk kenbaar maken.

Art. 27. (Vervallen bij de wet van 16 december 19

Art. 28. De leden van de rechterlijke macht zijn v
opzichtelijk de gevoelens die in de raadkamer over r
raadsheren of rechters zijn geuit geworden.

Art. 28a. De leden van de rechterlijke macht zijn
van de gegevens waarover zij bij de uitoefening van h
en waarvan zij het vertrouwelijke karakter kennen of
den, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift
uit hun taak de noodzaak tot mededeling voortvloei

Art. 29. Al de leden van de rechterlijke macht in d
naar de wijze zijner godsdienstige gezindheid, alvoren
(belofte) afleggen,

„dat zij getrouw zullen zijn aan de Koning, en de
en nakomen;

dat zij, middellijk noch onmiddellijk, onder welk
verkrijgen hunner aanstelling aan iemand, wie hij
beloofd, noch zullen geven of beloven;

dat zij nimmer enige giften of geschenken hoeg-
vangen van enig persoon welke zij weten of vermoe
hebben of te zullen krijgen, in welke hun ambtsverr
komen;

dat zij voorts hun posten met eerlijkheid, nauwge
aanzien van personen, zullen waarnemen en zich in d
gedragen zoals brave en eerlijke rechterlijke ambtena

Art. 29a. Alleen zij die Nederlander zijn kunnen
terlijk ambtenaar.

Art. 29b. Aan de bij of krachtens deze wet gesteld
vens voldaan indien de betrokkene in het bezit is va
hem uit te oefenen beroep afgegeven EG-verklaring
erkenning EG-hoger-onderwijsdiploma's dan wel i
EG-beroepsopleidingen.

TWEEDE AFDELING
Van de kantongerechte

Art. 30. Bijzondere wetten regelen het rechtsgebi
rechten, alsmede hun samenstelling en de jaarwed
rechterlijke ambtenaren bij de kantongerechten.

Art. 31. Vervallen.

Art. 32. Bij verhindering of ontstentenis van de k
gen door een plaatsvervanger, naar rang van benoem

Art. 33. 1. Bij verhindering of ontstentenis van d
door een substituut-griffier of een waarnemend griff
gemene maatregel van bestuur te stellen regels.

2. De waarnemende griffiers worden door Onze
op aanbeveling van de kantonrechter of van de verg
Zij leggen, alvorens in bediening te treden, voor de
te stellen eed (belofte) af.

Art. 34. 1. De kantonrechters en hun plaatsverva
gen in de hoofdplaats van het kanton.

2. Bij algemene maatregel van bestuur kan word
de daarbij te stellen regels, ook buiten de hoofdplaa
kanton terechtzittingen zullen of kunnen worden ge

Art. 35. 1. De kantonrechters en kantonrechter
een universiteit dan wel de Open Universiteit waar

Wet op de Rechterlijke organisatie

bepaalde in het tweede lid zijn ten aanzien van deze verplichting de bepalingen welke dienaangaande zijn of zullen worden vastgesteld voor de burgerlijke rijksambtenaren, werkzaam bij de ministeries, van overeenkomstige toepassing.

2. Van de in het eerste lid bedoelde verplichting kan ontheffing worden verleend:
a. door de autoriteiten, genoemd in artikel 7b, vierde lid, ten aanzien van hen omtrent wier verzoeken die autoriteiten voor de in dat artikel bedoelde aangelegenheid advies zouden moeten uitbrengen;
b. door Onze Minister van Justitie in andere gevallen.

Verlof voor afwezigheid

Art. 16. De leden van de rechterlijke macht kunnen buiten de tijd der vakanties zich van de plaats van hun vast en voortdurend verblijf niet verwijderen, zonder daartoe verlof te hebben bekomen.

Rechterlijke vakanties

Art. 17. De jaarlijkse vakanties van de Hoge Raad, de hoven en arrondissementsrechtbanken, zullen aanvangen met de eerste juli en eindigen met de laatste

bewaring haar
het Burgerlijk
achtens artikel
verzoekschrift

irt op een ver-
ededelen. Inge-
ten gehoord.

gd verklaart of
ij gelast tevens
zoekschrift ge-
ebbenden, be-

gemaakt, wor-
vierde lid van

an worden ver-
handeling door

en, bepalen dat
r midden aan-

diger; in zaken
daarvan kennis
in persoon ge-

raadsman doen
dent of een lid

der geschieden,

, maar de rech-
n in het belang
neer de belan-

ontvangst aan. Tenzij de indiening overeenkomstig het in het vorige lid bepaalde ter terechtzitting plaatsvindt, zendt de griffier onverwijld afschrift toe aan de oorspronkelijke verzoeker.

3. De griffier roept, voor zover dat nog niet is geschied, hen die verweerschriften hebben ingediend op tegen de dag van de behandeling.

4. Het verweerschrift mag een zelfstandig verzoek bevatten mits dit betrekking heeft op het onderwerp van het oorspronkelijke verzoek. De rechter kan aan de verzoeker en de overige belanghebbenden gelegenheid geven tegen dit zelfstandig verzoek een verweerschrift in te dienen.

Art. 429i. 1. De rechter kan de verzoeker toestaan het verzoek of de gronden daarvan tijdens de loop der behandeling te veranderen of te vermeerderen, tenzij hierdoor een belanghebbende in diens mogelijkheid verweer te voeren onredelijk zou worden bemoeilijkt. **Verandering verzoek**

2. De rechter kan oproeping van een of meer belanghebbenden gelasten, alvorens over het verlenen van zijn toestemming te beslissen.

3. Van deze beslissing is afzonderlijk hoger beroep niet toegelaten.

Art. 429j. Indien de rechter een getuigenverhoor beveelt, kan hij ook door hem aangewezen personen als getuigen doen oproepen, desgewenst door de griffier. **Getuigenverhoor**

Art. 429k. 1. De rechter bepaalt na afloop van de behandeling de dag waarop hij de beschikking zal geven. **Eindbeschikking**

2. De beschikking wordt in het openbaar uitgesproken. Artikel 60 is van overeenkomstige toepassing.

3. De eindbeschikking moet op straffe van nietigheid met redenen zijn omkleed behalve indien het verzoekschrift rechtstreeks aan de president is ter hand gesteld en de president toewijzend op het verzoek beschikt. De rechter kan haar uitvoerbaar bij voorraad verklaren, met of zonder zekerheidstelling, en een veroordeling in de proceskosten uitspreken.
Artikel 57b is van toepassing.

Art. 429l. Iedere belanghebbende heeft recht op inzage en afschrift van het verzoekschrift, de verweerschriften, de op de zaak betrekking hebbende bescheiden, de processen-verbaal en de beschikkingen. **Recht op inzage en afschrift**

Art. 429m. 1. De rechter kan, indien een verzoekschrift over hetzelfde of een verknocht onderwerp reeds bij een andere rechter is ingediend, de verwijzing naar die ... Een verzoek daartoe kan worden gedaan tot de aanvang van **Verwijzing naar andere rechter**

Bek Burgerlijk recht

dragsstaten impliceert, indien betrokkene zich anders voor een onoverkomelijke barrière zou zien geplaatst[291].

Hetzelfde geldt voor de vraag, of partijen op basis van artikel 6(1) een recht toekomt getuigen en deskundigen op te laten roepen en te ondervragen. Uit het feit dat artikel 6(3)(d) dienaangaande voor de strafrechtspraak expliciete regels bevat, zou *a contrario* kunnen worden afgeleid, dat een dergelijk recht voor partijen in een burgerlijk rechtsgeding niet geldt. Ook hier is in de jurisprudentie echter de mogelijkheid erkend, dat de weigering door een rechter een bepaalde getuige door een procespartij te laten oproepen of te ondervragen, een inbreuk op het recht op een "fair hearing" vormt[292].

Tenslotte dient nog als element van "fair hearing" genoemd te worden de eis, dat de rechterlijke beslissing met redenen omkleed wordt[293]. Anders staat de weg open naar oncontroleerbare willekeur en dreigen toegekende rechtsmiddelen illusoir te worden. Hoe gedetailleerd de motivering moet zijn, wordt dan ook bepaald door de eisen die een effectieve rechtsbescherming daaraan in het concrete geval stelt [294].

Bern

6. Artikel 6(1) stelt verder als eis, dat de procesvoering openbaar is. Uit de tweede zin blijkt echter, dat deze eis alleen absoluut is voor wat de vonniswijzing betreft, doch dat aan de openbaarheid van het proces zelf beperkingen mogen worden gesteld op bepaalde, zeer ruim omschreven gronden. Die gronden vallen gedeeltelijk samen met de beperkingsgronden in sommige andere artikelen van de Conventie[295], maar zijn gedeeltelijk ook specifiek, zoals met name de wel zeer ruime grond van "the interest of justice".

In de *Engel*-zaak heeft het Hof er duidelijk blijk van gegeven niet genegen te zijn een in dit opzicht gegroeide rechtspraktijk te aanvaarden zonder dat van de kant van de betrokken verdragsstaat wordt aangegeven, op welke grond beperkingen ten aanzien van de openbaarheid van de procesvoering in het concrete geval gerechtvaardigd werd geoordeeld. De praktijk van het Hoog Militair Gerechtshof tuchtrechtelijke zaken achter gesloten deuren te behandelen werd dan ook door het Hof wegens het ontbreken van deze nadere motivering in strijd met artikel 6(1) bevonden[296].

---

291 Hierboven p. 225.

292 Zie o.a. zaak 5362/72, *X v. Oostenrijk*, *Coll.* 42 (1973), p.145.

293 Zaak 5460/72, *The Firestone Tire and Rubber Co. v. Verenigd Koninkrijk*, *Yearbook* XVI (1973), p.152 (168).

294 *Ibidem.* Zie Alkema, *op.cit.* (noot 7), p. 65 (noot 162), waar deze erop wijst dat artikel 175(5) van de Nederlandse Grondwet op gespannen voet staat met artikel 6(1) van de Conventie. Aangaande de gebruikte bewijsmiddelen houdt artikel 6(1) naar de mening van de Commissie geen voorschrift in: zaak 7450/76, *X v. België*, *D.& R.* 9 (1978), p.108 (110). Voor een meer uitvoerige bespreking van het beginsel van "fair hearing", met name in het strafproces, zij verwezen naar Myjer, *op.cit.* (noot 141) en *idem*, *loc.cit.* (noot 176).

295 Daarover hierna p. 675.

296 Arrest van 8 juni 1976, *Publ. E.C.H.R.*, Series A, vol.22 (1977), p.37.

7. V van ("da woor crit is, te w I punt dit king zelf lijk voor tie lope midd onzel of w te v rech V stel nome zien aan met van word dat mome besl aan nadr dat gehe

297 298 299 300

c. elke dienst die wordt gevorderd in het geval van een noodtoestand of ramp die het leven of het welzijn van de gemeenschap bedreigt;
d. elk werk of elke dienst die deel uitmaakt van normale burgerplichten.

Geen vrijheidsberoving

Art. 5. 1. Een ieder heeft recht op vrijheid en veiligheid van zijn persoon. Niemand mag zijn vrijheid worden ontnomen, behalve in de navolgende gevallen en overeenkomstig een wettelijk voorgeschreven procedure:

Uitzonderingen

a. indien hij op rechtmatige wijze is gedetineerd na veroordeling door een daartoe bevoegde rechter;
b. indien hij op rechtmatige wijze is gearresteerd of gedetineerd, wegens het niet naleven van een overeenkomstig de wet door een gerecht gegeven bevel of teneinde de nakoming van een door de wet voorgeschreven verplichting te verzekeren;
c. indien hij op rechtmatige wijze is gearresteerd of gedetineerd teneinde voor de bevoegde rechterlijke instantie te worden geleid, wanneer er een redelijke verdenking bestaat, dat hij een strafbaar feit heeft begaan of indien het redelijkerwijs noodzakelijk is hem te beletten een strafbaar feit te begaan of te ontvluchten nadat hij dit heeft begaan;
d. in het geval van rechtmatige detentie van een minderjarige met het doel toe te zien op zijn opvoeding of in het geval van zijn rechtmatige detentie, teneinde hem voor de bevoegde instantie te geleiden;
e. in het geval van rechtmatige detentie van personen ter voorkoming van de verspreiding van besmettelijke ziekten, van geesteszieken, van verslaafden aan alcohol of verdovende middelen of van landlopers;
f. in het geval van rechtmatige arrestatie of detentie van een persoon teneinde hem te beletten op onrechtmatige wijze het land binnen te komen, of van een persoon waartegen een uitwijzings- of uitleveringsprocedure hangende is.

Onverwijld mededelen van redenen van arrestatie

2. Een ieder die gearresteerd is moet onverwijld en in een taal die hij verstaat op de hoogte worden gebracht van de redenen van zijn arrestatie en van alle beschuldigingen die tegen hem zijn ingebracht.

Onmiddellijk voorgeleiding voor rechter; berechting binnen redelijke termijnen

3. Een ieder die is gearresteerd of gedetineerd, overeenkomstig lid 1.c van dit artikel, moet onverwijld voor een rechter worden geleid of voor een andere magistraat die door de wet bevoegd verklaard is rechterlijke macht uit te oefenen en heeft het recht binnen een redelijke termijn berecht te worden of hangende het proces in vrijheid te worden gesteld. De invrijheidstelling kan afhankelijk worden gesteld van een waarborg voor de verschijning van de betrokkene ter terechtzitting.

Rechtmatigheid van de detentie

4. Een ieder, wie door arrestatie of detentie zijn vrijheid is ontnomen, heeft het recht voorziening te vragen bij het gerecht opdat deze spoedig beslist over de rechtmatigheid van zijn detentie en zijn invrijheidstelling beveelt, indien de detentie onrechtmatig is.

Schadeloosstelling als artikel 5 is geschonden

5. Een ieder die het slachtoffer is geweest van een arrestatie of een detentie in strijd met de bepalingen van dit artikel, heeft recht op schadeloosstelling.

Recht op eerlijk, openbaar proces en onafhankelijke rechtspraak

Art. 6. 1. Bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen of bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde vervolging heeft een ieder recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij de wet is ingesteld. De uitspraak moet in het openbaar worden gewezen maar de toegang tot de rechtszaal kan aan de pers en het publiek worden ontzegd, gedurende de gehele terechtzitting of een deel daarvan, in het belang van de goede zeden, van de openbare orde of nationale veiligheid in een democratische samenleving, wanneer de belangen van minderjarigen of de bescherming van het privé leven van procespartijen dit eisen of, in die mate als door de rechter onder bijzondere omstandigheden strikt noodzakelijk wordt geoordeeld, wanneer de openbaarheid de belangen van een behoorlijke rechtspleging zou schaden.

Schuld moet worden bewezen

2. Een ieder tegen wie een vervolging is ingesteld, wordt voor onschuldig gehouden totdat zijn schuld in rechte is komen vast te staan.

Rechten van verdachten

3. Een ieder tegen wie een vervolging is ingesteld, heeft in het bijzonder de volgende rechten:
a. onverwijld, in een taal die hij verstaat en in bijzonderheden, op de hoogte te worden gesteld van de aard en de reden van de tegen hem ingebrachte beschuldiging;
b. te beschikken over de tijd en faciliteiten die nodig zijn voor de voorbereiding van zijn verdediging;
c. zich zelf te verdedigen of daarbij de bijstand te hebben van een raadsman naar eigen keuze of, indien hij niet over voldoende middelen beschikt om een raadsman

Reglementen van openbaar bestuur

19. Alles wat de wijze van eedsaflegging, *het kostuum der* onderscheiden rechterlijke ambtenaren en der advocaten en procureurs, de afwezigheid, de afwisseling, en de orde van de inwendige dienst van de Hoge Raad, gelijk mede van de hoven, rechtbanken en kantongerechten, aangaat, zal bepaald worden bij reglementen van openbaar bestuur (RO 29; R I en II; Adv. Wet 3, 14, 63, 68)

Gewijzigd bij de wetten van 1 november 1935, S 362 en 23 juli 1952, S 365.

Openbaarheid van zitting en uitspraak. Motivering van vonnis.

20. — 1. In strafzaken zal het rechtsgeding op de terechtzit-

tingen in het openbaar worden gehouden, op straffe van nietigheid, tenzij bij de wet anders mocht zijn bepaald, of, de Hoge Raad, het hof, de rechtbank, of het kantongerecht, om gewichtige, bij het procesverbaal der zitting te vermelden redenen, mocht bevelen dat het rechtsgeding, geheel of gedeeltelijk, met gesloten deuren zal plaatshebben (G 121)

— 2. Dezelfde bepaling is ook toepasselijk op de gedingen in burgerlijke zaken.

— 3. In alle gevallen zullen de vonnissen en arresten, zo in burgerlijke als in strafzaken, in het openbaar worden uitgesproken, en moeten zijn ingericht volgens de voorschriften van artikel 121 van de Grondwet, alles op straffe van nietigheid. (Rv 59 v.; Sv 357 v., 362, 367 v., 380, 398, 403, 415, 425, 443, 464, 484, 500f)

Gewijzigd bij de Wetten van 17 oktober 1978, S 564 en 23 april 1985, S 206.

A. OPENBAARHEID

— Deze bepaling onderscheidt tussen de bij de wet vast te stellen generieke uitzonderingen op de openbaarheid, en het in elke afzonderlijke strafzaak te geven bevel tot sluiting der deuren.

Als generieke uitzondering bepaalt Sv 503 (oud, thans 500l), dat alle rechtsgedingen tegen de daar genoemde minderjarigen van rechtswege buiten openbaarheid worden behandeld. Hierbij is geen sprake van een rechterlijk bevel.
HR 21 februari 1961, NJ 1961, 429.

— Het doel de verdachte enige persoonlijke vragen te stellen, is niet een gewichtige *reden voor sluiting* der deuren.
HR 3 maart 1959, NJ 1959, 149.

— Een arrest dat een vonnis waarvan niet blijkt dat het in het openbaar is uitgesproken, bevestigt, moet worden vernietigd. Het hof had het vonnis *behoren te vernietigen.*
HR 1 maart 1943, NJ 1943, 326.

— Zie hierover ook de arresten bij Sv 273, 326 en 362.

B. MOTIVERING

— Motivering van burgerlijke uitspraken, zie Rv 59.

— Motivering van strafvonnissen, zie Sv 359.

Aantal rechters

21. De vonnissen en arresten, gewezen met een ander getal

8. Uitspraak van beschikkingen in het openbaar

Bij de Wet van 10 maart 1984, *Stb.* 97 (zie aant. 73 op de titel en aant. 1 en 1*a* op art. 429*g*) is de eerste zin van art. 429*g* die luidde: 'De behandeling geschiedt ter terechtzitting met gesloten deuren' gewijzigd in: 'De behandeling geschiedt ter openbare terechtzitting, maar de rechter kan gehele of gedeeltelijke behandeling met gesloten deuren bevelen in het belang van de goede zeden', enz. De wetgever had tegelijkertijd – met wijziging van art. 429*k*, lid 2 – kunnen bepalen: 'De uitspraak geschiedt ter openbare terechtzitting, maar de rechter kan' ... maar de wetgever heeft dit toen niet gedaan.

Bij de herziening van het procesrecht in zaken van personen- en familierecht (Wet van 7 juli 1994, *Stb.* 570), in werking getreden op 1 april 1995, heeft de wetgever het huidige tweede lid ingevoegd, en bestaat thans de algemene regel dat beschikkingen in het openbaar worden uitgesproken. De algemene regeling van de verzoekschriftprocedure is daarmee in overeenstemming gebracht met art. 6 EVRM en art. 121 Grw.

Aanvankelijk werd de bepaling in iets andere bewoordingen art. 805 van het wetsvoorstel opgenomen: de beschikking wordt uitgesproken ter openbare terechtzitting. De MvT (blz. 11) vermeldt ten aanzien van deze zitting: 'De in lid 1 bedoelde openbare terechtzitting kan uiteraard ook een rolzitting zijn, of daarmee worden gecombineerd. Dit biedt het voordeel dat de uitspraken in de onderhavige verzoekschriftprocedures worden opgenomen in of gevoegd bij de roladministratie, en op de daarvoor geldende wijze aan de betrokkenen worden doorgegeven.' Naar aanleiding van vragen in de Tweede Kamer werd het voorschrift bij Nota van Wijziging overgebracht naar art. 429*k*. In de MvA (blz 14) werd dit als volgt toegelicht: 'Een wettelijke verplichting tot het uitspreken van de beschikking in het openbaar bestaat slechts in een aantal gevallen, zoals in alimentatiezaken (artikel 826*h* Rv), ondertoezichtstelling (artikel 938, tweede lid, Rv) en ontheffing en ontzetting van de ouderlijke macht en de (toeziende) voogdij (artikel 947, derde lid, Rv juncto 938, tweede lid, Rv). Dit neemt niet weg dat in de praktijk de meeste uitspraken ter openbare terechtzitting worden gedaan. Bovendien stelt het Europese Hof voor de rechten van de mens geen hoge eisen aan de wijze waarop aan dit beginsel voldaan moet worden (vgl. Sutter, 22 februari 1984, A 74; Pretto, 8 december 1983, A 71 en Axen, 8 december 1983, A 72, aangehaald en overgenomen in HR 1 november 1985, *NJ* 1986, 277). Uit deze uitspraken is af te leiden dat het niet noodzakelijk is dat de uitspraak ter terechtzitting wordt voorgelezen. Het is voldoende als bij de griffie een kopie van de uitspraak kan worden verkregen. Naast de hierboven aangehaalde wettelijke regelingen is een openbare uitspraak in de meeste familiezaken vereist vanwege de vaststelling van burgerlijke rechten en plichten. Naar aanleiding van de opmerkingen van eerdergenoemde leden ben ik tot de conclusie gekomen dat alleen dan recht wordt gedaan aan de zwaarte van het beginsel van openbaarheid van de uitspraak, indien dit in de algemene regeling van de verzoekschriftprocedure wordt opgenomen. Voorgesteld wordt om dit beginsel in het tweede lid van artikel 429*k* Rv op te nemen'.

9. Afschrift van de beschikking

De bepaling dat beschikkingen in het openbaar worden uitgesproken heeft tijdens de mondelinge behandeling van het wetsvoorstel tot herziening van het procesrecht in zaken van personen- en familierecht aanleiding gegeven tot een uitvoerige gedachtenwisseling tussen het kamerlid Wolffensperger en de Staatssecretaris over

de vraag aan wie nu precies bij de griffie inzage en afgifte van een beschikking moet worden verleend, en over de vraag of art. 429*l* zou moeten worden aangepast omdat daarin is bepaald dat (*slechts*) *iedere belanghebbende* recht op een afschrift van de beschikking heeft. Volgens de Staatssecretaris 'impliceert de openbaarheid dat een ieder die dat wenst een kopie van de uitspraak kan krijgen' en dat 'op de dag van de uitspraak een ieder die dat wil op de griffie de uitspraak kan inzien of daarvan een kopie verkrijgen.' Ten aanzien van de wijziging van art. 429*l* antwoordde de Staatssecretaris: 'Dit artikel wordt in de bedoelde zin aangepast in het in te dienen wetsvoorstel tot aanpassing van het procesrecht aan de Wet rechterlijke organisatie. Het wordt daar een algemene bepaling. Artikel 429*l* staat die ruimere praktijk ook niet in de weg. Het artikel is dus ook nu al geen hinderpaal.'

Zie voor kritiek hierop in verband met de consequenties voor personen- en familiezaken aant. 7 op de zesde titel (Doek).

10. Mondelinge tussenbeschikking is mogelijk

Uit het citaat in aant. 3 van de memorie van toelichting van wetsontwerp 7753 van 26 augustus 1964, blijkt dat een tussenbeschiking mondeling gegeven kan worden. Dit wordt bevestigd door een andere passage uit de memorie van toelichting, geciteerd in aant. 18 infra en door de uitspraak van de minister, geciteerd in aant. 12 infra.

11. Is een mondelinge eindbeschikking mogelijk?

De wetgever heeft zich een eindbeschikking in de zin van art. 429*k* als schriftelijk gedacht zoals blijkt uit de in aant. 12 infra geciteerde opmerkingen van de minister.(*1)

12. *Lid 1.* Kan de beschikking direct op de behandeling volgen?

Door *Geurtsen* is de vraag gesteld (Handelingen 9 oktober 1968, blz. 321, linkerkolom) of het voorschrift van lid 1 inhoudt 'dat de rechter ook de dag van de bepaling als dag van beschikking kan aanwijzen, met andere woorden, dat de rechter kan besluiten aanstonds uitspraak te doen'. De minister heeft deze vraag terecht bevestigend beantwoord (Handelingen 9 oktober 1968, blz. 330, linkerkolom): 'Voor zover het geen tussenbeschikkingen betreft, die mondeling gegeven kunnen worden, zal het naar het mij voorkomt, ervan afhangen, of de rechter terstond een schriftelijke beschikking kan geven. Als hij dat kan doen, dan zie ik niet in, waarom hij niet terstond zal kunnen beschikken. Kan hij het echter niet doen – en dat zal regel zijn – dan zal hij een nadere dag moeten vaststellen, waarop hij een schriftelijke beschikking kan geven.'

13. Lid 1. Geen spoed voorgeschreven

Haastige spoed is zelden goed: in art. 429*k* wordt de rechter dan ook niet tot spoed aangemaand. Wel bijv. in art. 828*f*, lid 4 (oud): de rechtbank beschikt ten spoedigste; in art. 943, lid 3: de kinderrechter beslist met de meeste spoed; in art. 955*d*, lid 1 (oud): zo mogelijk aanstonds na het verhoor; in art. 958, lid 2 (oud): na afloop van het verhoor volgt de benoeming van een voogd of toeziende voogd zo mogelijk

(*1) Beschikkingen van de rechter-commissaris in faillissementszaken kunnen mondeling gegeven worden: *Polak-Polak*, Faillissement, zevende druk, 1972, blz. 215; *Molengraaff-Star Busmann*, De Faillissementswet, vierde druk, 1951, blz. 315.